

Pukovnik

VASILJE CERVIĆ

Odbrana bratstva i jedinstva

Odbrana ustavnog uređenja SFRJ

Svaka revolucija vrijedi onoliko koliko je sposobna da se stalno razvija i brani svoje tekovine.

T I T O

Aktuelni događaji na Kosovu postali su predmet političkog i društvenog interesovanja i reagovanja svih naših radnih ljudi i građana, svih naroda i narodnosti. Zašto je to tako? I, šta se u tome ogleda? To je tako zbog toga što su neprijateljske, kontrarevolucionarne akcije usmerene protiv osnovnih tekovina naše revolucije — integriteta SFRJ, bratstva i jedinstva i socijalističkog samoupravljanja, dakle protiv temelja našeg ustavnog uređenja. I, u tome se ogleda jedinstvo naše socijalističke samoupravne zajednice koja je, suočena sa organizovanim neprijateljskim delovanjem, pokrenula i stavila u dejstvo sopstvene snage odbrane i zaštite. Na čelu tih snaga je Savez komunista sa svojom najvećom odgovornošću za titovski smer i sadržaj našeg društvenog života, sa političkim i moralnim autoritetom avangarde radničke klase i radnih ljudi, naroda i narodnosti Jugoslavije. Ispostavilo se, kao i u ranijim prilikama koje su bile ispunjene različitim spoljnim opasnostima i unutrašnjim teškoćama, da Savez komunista raspolaže kritičkom svesću kojom otkriva i sopstvene slabosti, i idejno-političkom i akcionom sposobnošću da na sprovođenju svog programa i aktuelne političke linije udruži milione radnih ljudi i građana. Zahvaljujući tome, nikada nismo bili u stanju bespomoćnosti. Čim neprijatelj digne ruku na nas, mi ga uhvatimo za ruku. Niko u nas nije bespomoćan i nema nijedne društveno-političke zajednice iz koje u slučaju da bude

ugrožena, ne stoji socijalistička Jugoslavija sa svojim ukupnim moćima.

Međunarodne prilike u kojima su izbili događaji na Kosovu opominju nas na duboke ekonomske, političke i socijalne suprotnosti koje dovode do konflikata različitih vrsta i stepena u zemljama sa različitim društveno-ekonomskim i političkim sistemima. Svaki od tih konflikata koji ima pretežno unutrašnje uzroke po pravilu ima i međunarodni odjek. On može biti podržan spolja, a može da posluži i kao povod ili izgovor za strano mešanje u unutrašnje stvari nezavisnih zemalja. S obzirom na to, svaka zemlja kojoj je sopstvena nezavisnost prva briga, ne može a da ne prati budnim okom svaku povezanost spoljnog i unutrašnjeg neprijatelja. Naše istorijsko iskustvo upućuje nas na to da su oni jedan drugom oslonac i štiti. Ali mi smo se, imajući to na umu, držali načela da nam više štete mogu naneti sopstvene slabosti nego neprijateljeva snaga. Zbog toga nas Titova misao — da nam niko ne može nauditi kad smo jedinstveni — mobilise da s novim elanom učvršćujemo socijalističko samoupravljanje, bratstvo i jedinstvo i da s najvećom odlučnošću otklanjamo sve ono što ih narušava.

Osobine i ciljevi neprijateljske akcije na Kosovu

Savez komunista je dao jezgrovitu i preciznu ocenu o osobinama i ciljevima neprijateljske akcije na Kosovu. Jedinstven je stav SK Kosova, Pokrajinskog komiteta, Centralnog komiteta SK Srbije i Centralnog komiteta SK Jugoslavije da je reč o kontrarevolucionarnoj akciji s pozicija albanskog nacionalizma i iredentizma. Kontrarevolucionarnoj zbog toga što je bila jasno usmerena na potkopavanje suvereniteta i integriteta SFRJ, bratstva i jedinstva, ravnopravnosti i socijalističkog samoupravljanja. Albanski nacionalisti i iredentisti otvoreno su istakli parolu o albanskoj republici Kosovu, udarajući time na Ustavom utvrđeno federativno uređenje Jugoslavije. I ne samo da su istakli parolu, već su tu svoju težnju nastojali da ostvare agresivnim napadima na samoupravne i državne ustanove Kosova, ne prezajući od primene nasilja. Ukratko, oni su nameravali da osvoje vlast, naruše integritet i suverenitet SFRJ, da je oslabe iznutra i potkopaju njen međunarodni ugled i položaj kao nesvrstane zemlje.

Nacionalizam je, kako pokazuje istorijsko iskustvo destruktivna i krajnje reakcionarna ideologija. Pošto ne može da reši nijedan stvarni društveni problem i zadatak, nacionalizam se vraća mito-

vima prošlosti, pokušavajući da ih oživi u savremenosti. On je uvek bio прибежиште onih snaga koje nisu mogle da razumeju protivrečnosti i teškoće koje donosi društveni razvitak, još manje da ih savladaju. Nacionalizam namerno zamračuje klasni sadržaj društvenog života i zloupotrebljava nacionalna osećanja ljudi. On teži tome da se nacionalni interesi i osećanja ispune izolovano, prekidajući sve veze uzajamnosti i zajedništva sa drugim nacijama. Razlika je između nacionalnog i nacionalističkog u tome što u prvom slučaju ljubav prema sopstvenoj naciji, njenoj istoriji, kulturi, društvenim i etničkim vrednostima podrazumeva isti takav odnos prema drugim nacijama; u drugom slučaju, pak, veličanje sopstvene nacije izražava se kao netrpeljivost prema drugima.

Albanski nacionalisti i iredentisti ispoljili su svoj kontrarevolucionarni duh na način koji ne ostavlja nikakvu sumnju u pogledu njihovih pobuda i ciljeva. Oni su proturali neistine o tobožnjoj eksploataciji Kosova, ali se nisu ustručavali od vandalskog rušenja materijalnih vrednosti koje su mukotrpnim pregalačkim radom stvorili Albanci na Kosovu zajedno s drugim narodima i narodnostima; njih nije zadovoljavala ustavna autonomija u SR Srbiji i Federaciji, ali su činili sve da stvore osećanje nesigurnosti kod Srba i Crnogoraca, podstičući njihovo iseljavanje iz Pokrajine; osporavali su demokratske vrednosti samoupravljanja, samoupravnog odlučivanja, sporazumevanja i dogovaranja, ali nisu skrivali svoju sklonost etatizmu i teroru staljinističkog tipa; nisu prihvatili nesvrstanu spoljnu politiku kao osnovu ravnopravne saradnje i uzajamnog poštovanja naroda i zemalja, ali su pokazali prijemčivost za anahroni izolacionizam susedne Albanije i za kolaboraciju s neprijateljskom emigracijom pod stranim uticajem.

Nacionalizam je ekstreman; u njemu mržnju prema drugom narodu nadjačava svako ljudsko osećanje. On je slep za zajedništvo i solidarnost, a potčinjen egoističkoj samoživosti, nemoćan da se raduje uspehu drugog naroda, a neosetljiv za njegove teškoće i nevolje. Nacionalizam se, u našem istorijskom iskustvu, srodio s fašizmom prihvatajući njegove metode i sredstva borbe. Albanski nacionalisti i iredentisti na Kosovu pokazali su u svojoj kontrarevolucionarnoj akciji zavidnu veštinu obmanjivanja i spremnost na teror, i to ne samo prema drugim narodima, nego i prema albanskoj narodnosti. Gde obmanjivanje nije pomoglo, zastrašivali su ljude. Time se može objasniti da im je pošlo za rukom da zavedu znatan deo studenata i đaka, pa u nekim mestima i manji broj radnika. Uopšte uzev, nacionalizam se, po pravilu, oslanja na teror, kao izraz i sredstvo voluntarističkih planova. I baš zbog te svoje sklo-

nosti metodima i sredstvima pritiska i nasilja, nacionalizam je dijametralno suprotan socijalističkom samoupravljanju i njegovom demokratizmu.

U svojoj kontrarevolucionarnoj akciji dobili su inspiraciju i podršku od Narodne Republike Albanije, odakle je podsticano pravo Albanaca na republiku i ujedinjavanje svih Albanaca u Jugoslaviji, a takođe i od izdajničke emigracije i reakcionarnih krugova koji ovu drže i pomažu. Kao krajnji cilj proturana je ideja o velikoj Albaniji.

Organizovanost kontrarevolucionarne akcije i dalekosežnost ciljeva koji su u njoj istaknuti ukazuju na to da je ona upravljena iz jednog centra i da je dugo i brižljivo pripremana. Nominalni nosioci kontrarevolucionarnog napada na osnovne tekovine naše revolucije i ustavno uređenje, kojim se sami oglasili, jesu takozvana »Albanska komunistička marksističko-lenjinistička partija u Jugoslaviji« i »Nacionalni pokret oslobođenja Kosova i ostalih albanskih krajeva«. U pripremanju kontrarevolucionarne pobune, njeni organizatori su išli od široke ideološke indokrinacije i političko-propagandne aktivnosti, preko demonstracija, do nasilja uz upotrebu vatrenog oružja. Na početku oni su nacionalističko-iredentističke težnje maskirali socijalnim zahtevima, a odmah zatim u demonstracijama, verbalnim provokacijama i praktičnim ponašanjem podsticali rušilački bes i otvorenu primenu nasilja. Tako su njihove namere i njihovi ciljevi postali očevidni, a samim tim postalo je nužno da naše društvo upotrebi zakonite mere bezbednosti i društvene samozaštite.

Naše slabosti kojima se neprijatelj koristio

Savez komunista u analizi događaja na Kosovu kritički je ispitao razloge koji su doveli do talasa nacionalizma i iredentizma na Kosovu i do kontrarevolucionarne akcije pod tom zastavom. Pri tome je Savez komunista razmatrao sopstvene slabosti i sopstvenu odgovornost za ono što se moralo da učini, a nije blagovremeno učinio. O kojim je slabostima reč? O nebudnosti i oportunizmu, kolebanju i pasivnosti. Šta više, tolerisanje nacionalista u pojedinim slučajevima išlo je tako daleko, kao da se verovalo da će se time ubrzati rešavanje društveno-ekonomskih zadataka i problema. Od 1968. godine albanski nacionalisti i iredentisti sistematski razvijaju kontrarevolucionarnu indoktrinaciju i propagandu, prodirući u obrazovane i naučne, kulturne i informativne ustanove, a da u tim

nastojanjima nisu naišli na odlučan otpor. Oni su metodično osvajali prostor u nastavi, udžbenicima, na kulturnim priredbama i naučnim skupovima, upotpunjavajući te legalne forme rada s ilegalnim štampanjem i rasturanjem letaka i drugog propagandnog materijala. Uzete zajedno, sve te aktivnosti sadržale su elemente kontrarevolucionarne propagande, čija je društvena opasnost bila potcenjena. Čak ni tako drski nacionalističko-iredentistički ispadi, kao što je ritualno podsećanje studenata, pre početka nastave, da su Albanci, ili pojedini slučajevi prekrivanja i uklanjanja Titovih fotografija iz prostorija u kojima su održavane javne priredbe, ili rušenje i sknavljenje spomenika herojima NOR — nisu dobili zaslužen odgovor. Razume se, bilo je pojedinačnih upozorenja, reagovanja i suprotstavljanja tim nacionalističkim akcijama s fašističkim obeležjem. Ali zvono na uzbunu nije se čulo, a u tim i takvim slučajevima ono je moralo da cdjekne i na Kosovu i širom Jugoslavije. Jer, u opisanim slučajevima nije bilo teško razaznati da je posredi neprijateljski akt. U našoj javnosti je s razlogom i zabrinutošću postavljeno pitanje: kako je to bilo moguće? Savez komunista je to pitanje najpre sebi postavio, sa otvorenošću koja obavezuje na najveću odgovornost.

U samokritičkom ispitivanju sopstvene prakse, Savez komunista je utvrdio svoje greške i propuste, u prvom redu one koji se tiču njegovog idejno-političkog delovanja i akcione sposobnosti u celini, i posebno na području opštenarodne odbrane, bezbednosti i samozaštite. Prirodno, odgovornost Saveza komunista Kosova i njegovih rukovodećih organa za eskalaciju albanskog nacionalizma i iredentizma bila je u prvom planu, ali su i rukovodeći organi SK Srbije i SK Jugoslavije kritički raspravljali i o svojim slabostima.

Osnovna je slabost SK Kosova i njegovih rukovodećih organa u tome što je potcenjena opasnost od albanskog nacionalizma i iredentizma. Logičan izraz takvog stava bile su netačne političko-bezbednosne procene, u kojima je isticanjem opštih povoljnih znakova, zasenjena težina konkretnih neprijateljskih akcija. Te i takve procene u Savezu komunista, takođe u organima vlasti i samoupravljanja, vršene su rutinski i bez neophodnog proveravanja njihove saglasnosti s činjenicama života i razvoja. Međutim, rutinski rad u političkom i društvenom životu se sveti, ponajviše zbog toga što produžava delanje na uobičajeni način, uprkos promenama i protivrečnostima, pa i konfliktima koji izbijaju na videlo.

Posledice takvog rutinskog rada su, po pravilu, vrlo nepovoljne. One usporavaju idejnu i političku akciju, a u ozbiljnim situacijama i preduzimanje neophodnih mera bezbednosti i društvene samozaš-

tite. U vremenu u kom živimo, imajući na umu duboke suprotnosti u međunarodnim odnosima i probleme našeg društveno-ekonomskog i političkog života, najznačajnije su tačne i blagovremene političko-bezbednosne procene. Na izvestan način njihova vrednost može se uporediti s vrednošću dijagnoze u medicini. Ispravna dijagnoza u početku bolesti teže se donosi zato što su simptomi još slabo i nejasno izraženi, a kad bolest uzme maha, onda su simptomi vidljivi, ali je i lečenje otežano. Slično tome, u političkom i društvenom životu zanemarivanje onih prvih, slabih znakova poremećaja, bezuslovno vodi njihovom uvećanju i širenju na sve strane.

Ipak, kada je reč o nacionalizmu, na ovom našem jugoslovenskom prostoru, s obzirom na pouke istorije, onda ne može biti opravdanja za previđanje i najsitnije njegove manifestacije. Ako komunisti ne primećuju i ne razaznavaju svako nacionalističko ponašanje, i ne samo to, već ako se odlučno i nepomirljivo ne suprotstave takvom ponašanju, onda je to pouzdan znak da je njihov idejni i politički refleks zamro, ili čak da su i sami nagriženi nacionalizmom. Ako komunist, makar i za trenutak poveruje da se nacionalizam može upregnuti za stvar socijalističkog samoupravljanja ili za makakav društveni napredak, on je time već izdao svoje uverenje i postaće i sam rob nacionalizma. Naš narodnoslobodilački rat i celokupno naše iskustvo socijalističkog samoupravljanja govore o tome da nema i ne može biti iskrenijih i doslednijih boraca za nacionalnu ravnopravnost od radničke klase i njene avangarde Saveza komunista. Komunisti vole svoj narod, ali im to ne smeta da cene i vole druge narode i narodnosti, da poštuju vrednosti do kojih oni drže i da se raduju uspesima koje postižu. Ako komunist izneveri takav principijelan odnos Saveza komunista u nacionalnom pitanju, on bezuslovno odstupa od njegovih najboljih tradicija i od njegove politike, pa samim tim više ne može biti u njegovim redovima. Nacionalizam, ma u kojoj formi i ma u kom stepenu, nespojiv je s članstvom u Savezu komunista.

Kritika forumskog načina rada

Ispitujući poplavu nacionalizma i iredentizma, Savez komunista je utvrdio i uzrok i lek, pre svega u onome što se tiče njegove uloge. Oštroj kritici i samokritici podvrgao je metod svoga rada, i naročito svoju forumsku udaljenost od radnih ljudi i građana i njihovih samoupravnih životnih i radnih zajednica. Za Savez komunista, u uslovima socijalističkog samoupravljanja, nema drugog načina

rada do tog da zajedno s radnim ljudima i građanima rešava zadatke materijalne i kulturne izgradnje društva. Tako u široj praksi proverava ispravnost svoje političke linije, predvodeći radne ljude i učeći od njih. Pokrećući socijalističko samoupravljanje, nasuprot državnom rukovođenju društvenim poslovima, Savez komunista se svesno opredelio za demokratsko sučeljavanje različitih stavova i interesa kako bi se došlo do najboljih rešenja u proizvodnji i svim drugim društvenim delatnostima. Ali to opredeljenje zahteva promene u radu i ponašanju komunista od osnovnih organizacija do najviših rukovodećih organa. Događaji na Kosovu pokazali su da su te promene tamo spore i da zaostaju za zahtevima života. Savez komunista se još nije oslobodio veza s tehnobirokratskim strukturom, što održava njegovo delovanje s pozicija vlasti. Srazmerno tome, izostala je njegova akcija u samoupravnim organizacijama i zajednicama i na samoupravni način. Iz toga su proistekli mnogi krupni nedostaci. Oni se ponajviše ogledaju u uopštenim stavovima, ulepšavanju stanja i prikrivanju pravih razmera nacionalističkih pojava; u nekoj vrsti autonomaštva unutar Saveza komunista, nasuprot njegovoj jedinstvenoj odgovornosti za život i razvoj svake društveno-političke zajednice i svih njih zajedno. Više pažnje poklanja se političkoj reprezentativnosti nego masovnosti praktičnih akcija u društveno-političkim organizacijama i samoupravnim zajednicama. Tako se o glavnim pitanjima privrednog i društvenog života, kulture i obrazovanja donose odluke mimo radnih ljudi i građana, dakle mimo njihovih Ustavom i zakonima utvrđenih samoupravnih prava, dužnosti i odgovornosti. Isto to važi i za pitanja odbrane, bezbednosti i samozaštite, za političko-bezbednosne procene i mere koje treba preduzeti. Svaki monopol političkog vrha u toj oblasti i zanemarivanje samoupravljačke prakse direktno slabi sistem opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. U stvari, nema boljeg načina da opštenarodna odbrana i društvena samozaštita pokažu svoju socijalnu suštinu od razvoja socijalističkog samoupravljanja, uz odlučujuću reč radnih ljudi i građana.

Idejno-politička i vaspitna aktivnost Saveza komunista

Razvoj socijalističkog samoupravljanja i učvršćivanje bratstva, jedinstva i nacionalne ravnopravnosti postavljaju mnogo veće zahteve u pogledu idejno-političkog i vaspitnog rada u Savezu komunista. Ono što je u tome najznačajnije, to je da se učenje ne može

odvajati od svakodnevnog rada i ponašanja. Propagirati samoupravljanje a ne učestvovati u njemu, ili odobravati rečima samoupravno sporazumevanje i društveno dogovaranje a na delu pokazivati netrpeljivost ili odbojnost prema drukčijem mišljenju i interesu, to je siguran znak idejnog i političkog zaostajanja. Slično tome, zalagati se na rečima za bratstvo i jedinstvo a na delu biti isključiv i sebičan, u najmanju ruku je nedoslednost. Od komunista se, dakle, traži saglasnost reči i dela, koja ne trpi dvostruku ličnost i dvojako ponašanje. U obračunu komunista Kosova sa nacionalizmom i iredentizmom, tim povodom, izrečena je misao koja će po svom moralnom i političkom naglasku ostati upamćena: »Ne može se jedan stav imati za džep, a drugi u srcu!«

U idejnom i političkom radu odveć težimo učenosti, ponavljamo bez mere opšte i poznate stvari. Ne mislimo time da osporavamo korist od dobro zasnovane teorije, ali samoupravljanjem se ne može teorijski ovladati izvan prakse u udruženom radu i bez prisne povezanosti sa udruženim radnicima. To što idejni i politički rad u Savezu komunista nije kako valja povezan sa samoupravljačkom praksom, dovelo je do najtežih posledica u školama i na univerzitetima, u obrazovanju i vaspitanju mladih na Kosovu. Odvojeni od udruženog rada, oni su gajili iluzije da se u mislima mogu prevladati teškoće i protivrečnosti materijalnog i kulturnog života, koje iziskuju velik i dugotrajan napor. A kad se jednom jave iluzije, onda je otvoren put svakakvim teorijama, i onim antisamoupravnim, naravno. Osim toga, blagonaklon odnos prema profesorima iz NR Albanije olakšao je njihova smišljena i sistematska nastojanja da omladinu Kosova truju nacionalizmom i iredentizmom. Naša iskrena i dobra namera da sa NR Albanijom razvijemo dobrosusedske odnose oslabila je našu idejnu i političku opreznost prema njenoj nameri koja nije bila ni dobra ni iskrena. Ispostavilo se da politički i društveni sistem staljinističkog tipa u NR Albaniji, u spoljnoj politici teži ekspanziji i da u toj težnji igra upravo na kartu nacionalizma i iredentizma. Albanija, razume se, i dalje pokušava da svoj ekspanzionizam prikrije stavljajući mu etiketu »marksizma-lenjinizma«. Ali to je providan zaklon. Novije istorijsko iskustvo, naročito na evropskom tlu, poučava i nas i druge zemlje i narode, da se ekspanzionizam ničim ne može ulepšati ni opravdati. Zloupotreba dobrosusedskih odnosa koju je izvršila NR Albanija, ne može, naravno, izmeniti idejno-političko opredeljenje Saveza komunista o tim odnosima i u tom okviru njegov stav prema kome su narodnosti mostovi zbližavanja i prijateljstva. U vezi s tim prisećamo se reči poznatog filozofa: »Da mi je da doživim da moji sunarodnici u drugim zem-

ljama imaju isti položaj kakav imaju u Jugoslaviji«. Ono što moramo i hoćemo da izmenimo, to je idejna i politička popustljivost prema nacionalizmu i iredentizmu u sopstvenoj kući i ne manje prema onome koji se infiltrira spolja.

Savez komunista je, u ovoj prilici, stavio pod uveličavajuće staklo kulturu rasprave u sopstvenim redovima i način informisanja naše javnosti. Jasno je istaknuto da je u organizacijama i rukovodstvima Saveza komunista bezuslovno potrebna otvorena i smela kritička reč koja vodi tačnom ocenjivanju društvenih pojava, blagovremenoj i smišljenoj akciji. U isto vreme komunistima je zamereno za neku vrstu diplomatskog manira u raspravama, pri čemu se mnoštvom reči zamagljuje misao: za unapred spremljene monologe koji se ne obaziru na reč prethodnika; za prećutkivanje činjenica o kojima se u narodu govori; za preteranu osetljivost prema kritici koja zatvara put objektivnoj analizi. U uskoj vezi s tim je i način informisanja. Nesumnjiva je odgovornost Saveza komunista za blagovremeno, istinito i potpuno informisanje javnosti o svim društvenim zbivanjima. Upravo takvo informisanje je najbolji lek protiv intriga i glasina. Rečenu odgovornost nose i druge organizacije i organi, samoupravni, državni i informativni, ali je odgovornost Saveza komunista najveća. Slabosti u informisanju o događajima na Kosovu izraz su propusta koje su komunisti, pre svega na Kosovu, načinili u raspravama o albanskom nacionalizmu i iredentizmu. Ali, baš ti propusti naneli su veliku štetu idejno-političkoj mobilnosti komunista i svih radnih ljudi i građana prema otvorenoj neprijateljskoj aktivnosti.

Idejno-politički rad i društvena samozaštita

Savez komunista je sopstvene idejno-političke slabosti razmatrao i sa stanovišta odbrane i društvene samozaštite. To je bilo utoliko više potrebno ukoliko je neprijateljska kontrarevolucionarna akcija albanskog nacionalizma i iredentizma na Kosovu metodično pripremana idejno-političkim prodorom. Ako neprijatelj tako nastupa, u tom slučaju u odbrani i društvenoj samozaštiti socijalističkog samoupravljanja idejno-političko suprotstavljanje predstavlja moćno i trajno sredstvo. Uviđajući prave razmere nacionalističke opasnosti, Savez komunista je pokrenuo svoj idejno-politički potencijal u odbranu i zaštitu ustavnog uređenja. Stavljeno na probu, jedinstvo Saveza komunista izbilo je na videlo eruptivnom snagom. U tome se ogleda jedinstvo radničke klase i radnih ljudi, bratstvo i jedin-

stvo svih naših naroda i narodnosti. Ne može biti ugrožen bilo koji deo naše socijalističke zajednice a da se u njegovoj odbrani i zaštiti ne angažujemo svi. Ipak, ne možemo poreći da smo idejno-političko delovanje u funkciji društvene samozaštite bili delimično zanemarili. Dopustili smo neprijatelju da se lati sredstava nasilja, a tada je već bilo nužno da i sami primenimo zakonita sredstva pri-nude. S obzirom na to, možemo reći da naša odbrana i društvena samozaštita počinje na frontu idejno-političke borbe. Na tom fron-tu, pre svega za komuniste, a i za sve radne ljude i građane, treba da bude vidljiva svaka neprijateljska delatnost, svaka antisamoupra-vna i nacionalistička pojava. Komunistima u toj borbi, da se izra-zimo vojnim rečnikom, pripada uloga izviđača. Na njima je obaveza da razaznaju neprijateljsku idejno-političku akciju, makar kako ve-što da je izvedena i zamaskirana, a takođe da upozore na bilo kakvo zanemarivanje ili tolerisanje neprijateljske aktivnosti.

Komunisti na Kosovu, iz rukovodećih organa SK, samoupravnih i državnih ustanova, koji nisu činili ono što se od njih očeki-valo i što im je nalagala dužnost već snose odgovornost, na osnovi demokratskog postupka koji je svojstven Savezu komunista i poli-tičkom sistemu socijalističkog samoupravljanja. Na isti način teče proces diferencijacije u organizacijama SK. U tom procesu komuni-sti reafirmišu svoju vodeću ulogu i prvenstvenu odgovornost u od-brani i zaštiti ustavnog uređenja. Razume se, taj proces nije ni lak ni jednostavan, zahteva istrajan i strpljiv idejno-politički rad i, pre svega, jasnu liniju razgraničenja. Kosovskij komunisti povukli su tu liniju s čvrstinom i odlučnošću: u njihovim redovima neće biti me-sta za učesnike u neprijateljskim akcijama, a takođe neće biti po-pustljivosti prema onima koji su neutralni, kolebljivi i pasivni. Na Savezu komunista je velika obaveza. Najpre u tome da predoči Al-bancima u Pokrajini svu štetu koju im je naneo nacionalizam i ire-dentizam i da ih oslobodi straha od psihičkog terora agresivnih i militantnih organizatora nacionalističkih demonstracija. U tom na-poru kosovski komunisti nisu sami. Oni imaju poverenje i podršku svih jugoslovenskih komunista. Ta podrška najpotpunije je izraže-na u odlučnosti kojom će biti suzbijan srpski i svaki drugi nacio-nalizam prema albanskoj narodnosti. U ovom času Titova ideja o bratstvu i jedinstvu, nasuprot nacionalističkoj mržnji i podvojeno-sti, uzdiže se svojom neiscrpnom snagom. Tito je bratstvo i jedins-tvo smatrao najveličanstvenijom tekovinom narodnooslobodilačkog rata i revolucije. U višenacionalnoj strukturi socijalističke Jugosla-vije, on je video bogatstvo i lepotu raznolikosti, u ravnopravnosti naroda i narodnosti na osnovi samoupravljanja snagu zajedništva.

Ali on nikada nije smetao s uma opasnosti od nacionalizma, opasnosti koje oživljavaju iznutra i podstiču spolja. Zbog toga je sve nas opominjao da čuvamo bratstvo i jedinstvo kao zenicu oka. Tito je u radničkoj klasi video istinskog nosioca bratstva i jedinstva i nacionalne ravnopravnosti. Titove ideje i praksa u toj stvari su na Marksovom tragu. Marks je govorio da najpre treba da se emancipujemo kao ljudi da bismo emancipovali svoja nacionalna osećanja. U tom smislu je Tito video život i delanje radnika u samoupravljanju, dakle u društvenim odnosima u proizvodnji i celokupnom životu, kao nužnu pretpostavku za dalji razvoj i učvršćivanje bratstva i ravnopravnosti svih naših naroda i narodnosti.

Problemi društveno-ekonomskog razvoja

U analizi događaja na Kosovu Savez komunista je ispitivao pojavu nacionalizma i iredentizma ne samo sa idejne i političke strane, već i s obzirom na društveno-ekonomsku osnovu i elemente političkog sistema.

U socijalističkoj samoupravnoj Jugoslaviji Kosovo je ostvarilo upečatljiv društveno-ekonomski razvoj. Industrijska proizvodnja povećana je, od 1949. do 1980. godine 11 puta; poljoprivredna proizvodnja povećana je, od 1959 do 1980. godine 2,9 puta, a poljoprivredno stanovništvo smanjeno na 42,2 odsto; društveni proizvod ukupne privrede povećan je, od 1947. do 1979. godine 6,1 put; poslednjih dvadeset godina društveni proizvod privrede Kosova rastao je brže od proseka Jugoslavije; od 1951. stambeni fond je povećan 5 puta; prihodi i raspoloživa sredstva četvoročlane porodice poslednjih 10 godina porasli su 3,4 puta; broj stanovnika na jednog lekara smanjen je od 8.527 u 1952. godini, na 1.645 u 1979; ukupan broj đaka i studenata iznosi 470.000; sa 300 studenata na 10.000 stanovnika Kosovo je na prvom mestu u našoj zemlji i među prvim u svetu. Sve te rezultate postigli su radni ljudi Kosova uz solidarnost SR Srbije i cele Jugoslavije.

Društvenim planom Jugoslavije i planskim dokumentima Pokrajine predviđen je još brži razvoj Kosova u razdoblju od 1981. do 1985: prosečan godišnji porast društvenog proizvoda po stopi od 7,9 — 8,5 odsto; stopa porasta zaposlenosti u društvenom sektoru od oko 6 odsto; porast industrijske proizvodnje po stopi od 8,5 — 10,5 odsto; porast poljoprivredne proizvodnje po stopi od 4,7 odsto. Dakako, takav ubrzani razvoj Kosova biće potpomognut solidarnošću cele zajednice.

Ovi podaci, uzeti sami za sebe, govore o nesumnjivim uspesima u dosadašnjem razvoju Kosova i o jasnom političkom opredeljenju SK i cele zajednice da se taj razvoj još ubrza. Prema tome, nacionalizam u toj tački nije mogao naći oslonac.

Dosadašnji razvoj Kosova, međutim, nije bio lišen neravnornosti iz kojih su izrastali složeni problemi. Zbog toga je opravdano držati se poznatog upozorenja — da iz ostvarenja svakog uspeha, ma kako ono bilo potpuno, proizlaze novi zadaci koji zahtevaju još veću borbu. Najkrupnija neravnomernost u društveno-ekonomskom životu Kosova je, svakako, u nesreznim i neusklađenim investicijama u privredu i neprivredne delatnosti, pri čemu je ta nesrazmera još pojačana razvojem srednjeg i visokog obrazovanja preko mogućnosti privrede i mimo njenih potreba. U stvari, preteran razvoj u jednom pravcu, čak i u zemljama većih materijalnih mogućnosti, nužno vodi poremećajima u privrednom i društvenom životu. Dubina tih poremećaja na Kosovu povezana je i s pogrešnim odlukama subjektivnog faktora, tačnije rečeno zastojem u razvoju socijalističkih samoupravnih odnosa. Usmeravanje privrede i društvenih delatnosti, odlučivanje o proširenoj reprodukciji i dohotku bilo je pretežno u rukama političkih struktura, i to je podsticalo etatizam a kočilo samoupravljanje. Etatističke tendencije na Kosovu bile su podupirane i načinom ubiranja i raspodele sredstava iz fonda Federacije za brži razvoj, kojim je takođe sužavan uticaj samoupravljanja i udruženog rada. Nacionalističke i iredentističke snage na Kosovu najpre su se dodvoravale etatističkoj birokratiji, pružajući joj podršku, a kada su iluzije o svemoći državnosti preovladale, onda su otvoreno i drsko istupile na političku scenu s parolama o »eksploataciji Kosova«, »za republiku«, »za priključenje Albaniji«, »za veliku Albaniju u kojoj će se ujediniti svi čisti Albanci«.

Mogućno je da je subjektivni politički faktor na Kosovu ispuatio iz vida jasnu liniju razgraničenja s nacionalistima i iredentistima onda kada je počeo da zanemaruje činjenice o stvarnom društveno-ekonomskom razvoju Kosova i da, povezano s tim, teškoće i probleme objašnjava nedovoljnim sredstvima koje zajednica izdvađa za brži razvoj Kosova.

Jaki ostaci birokratskog etatizma na Kosovu izrazili su se i u ustavnim odnosima u Socijalističkoj Republici Srbiji i u spoljnopoličkim odnosima sa NSR Albanijom. Ustavni položaj socijalističke autonomne pokrajine kao sastavnog dela SR Srbije i konstitutivnog elementa Federacije, načelno i pratkično, maksimalna je autonomija koja omogućuje pun razvoj samoupravljanja, vodeću

ulogu radničke klase i ravnopravnost naroda i narodnosti. S obzirom na to prekoračivanje ustavnih načela, moglo je da bude, i bilo je, njihovo faktičko narušavanje. Ono se ispoljilo u sistematskom labavljenju prirodnih veza i odnosa Republike i Pokrajine, labavljenju koje je, primera radi, onemogućilo donošenje zakona suštinske važnosti, kao što su zakon o narodnoj odbrani i zakon o društvenom planu SR Srbije. Raspravama koje su o tome vođene nedostajao je samoupravljački smer i karakter i zato su ostale bez rezultata. Štaviše, to što je u praksi došlo do odvajanja Pokrajine od Republike, na sličan način se ponovilo i u odnosima u Savezu komunista.

Stvarni smisao parole „Kosovo republika“

Udarca parola albanskih nacionalista na Kosovu sadržala je izričit zahtev — da se Kosovo proglasi republikom. Oni su motivisali taj zahtev jednostranim, etničkim argumentima, izvitoperavanjem istorije, prikrivanjem činjenica o stvarnom razvoju Kosova i ustavnim pravima socijalističke autonomne pokrajine u našem federativnom uređenju. Stvarni smisao te parole, međutim, razotkriva se u svetlosti naše novije istorije, naše narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije. Nepromenljiva osnova našeg federativnog uređenja utvrđena je na Drugom zasedanju AVNOJ-a, 1943. godine u Jajcu. Na tom zasedanju su naši narodi, na osnovi marksističkog principa o pravu svakog naroda na samoopredeljenje do otcepljenja i političke linije KPJ o bratstvu, jedinstvu i nacionalnoj ravnopravnosti, ozakonili svoju volju da žive u federativnoj zajednici, koja je ustavno konstituisana u šest republika i dve autonomije u sastavu Republike Srbije. Tako su sumirani rezultati naše narodnooslobodilačke i revolucionarne borbe protiv fašističkih okupatora i domaćih izdajnika, i te rezultate više niko ne može dovesti u pitanje.

Socijalističko samoupravljanje omogućilo je unapređivanje ustavnog položaja socijalističkih republika i socijalističkih autonomnih pokrajina, njihovih prava i odgovornosti za sopstveni razvoj i razvoj naše socijalističke zajednice u celini. To se naročito ogleda u definisanju socijalističke republike kao države i u definisanju socijalističke autonomne pokrajine kao društveno-političke zajednice, u sastavu SR Srbije, koja je i konstitutivni činilac Federacije. Međutim, struktura Federacije od šest republika i dve autonomije u sastavu Republike Srbije nije menjana i ne može biti promenjena.

Sa te tačke gledišta, lako je zapaziti kontrarevolucionaran i neprijateljski smisao parole »Kosovo republika«. Tom parolom se direktno podstiče rušenje ustavnog uređenja SFRJ i razgrađivanje politike Saveza komunista o bratstvu, jedinstvu i ravnopravnosti naroda i narodnosti. Praktičan izraz takvog rušilačkog opredeljenja ogleda se u težnji za etnički čistim Kosovom, koja je iskazana pritiskom prema Srbima i drugim narodima i narodnostima na Kosovu. Međutim, parola »Kosovo republika«, u interpretaciji albanskih nacionalista i iredentista, brzo je dobila važna proširenja. Najpre, proklamovanjem namere o ujedinjenju svih Albanaca u Jugoslaviji, a onda i iredentističke želje za priključenje NSR Albaniji, odnosno, za stvaranje velike Albanije. Tako je albanski nacionalizam i iredentizam otkrio svoju ekspanzionističku dušu.

U spoljnopolitičkim odnosima sa NSR Albanijom, na Kosovu se odstupilo od uobičajene prakse i jasnih i jedinstvenih načela naše spoljne politike. Prihvaćena su nastojanja Albanije da sarađuje s Kosovom, a izbegava saradnju s Jugoslavijom, da propagira velikoalbanske ideje, a osporava integritet naše zemlje. To što je činila Albanija na Kosovu i što i dalje čini u svojoj propagandi prema našoj zemlji, povodom događaja na Kosovu, očevidan je pokušaj mešanja u naše unutrašnje stvari. Naravno, to nas neće navesti da menjamo svoje opredeljenje za dobrosusedske odnose, ali ćemo učiniti sve što je neophodno da takvo mešanje sprečimo. Socijalistička Jugoslavija uvek je imala razumevanja za prirodno komuniciranje albanske narodnosti u Jugoslaviji sa albanskim narodom i Albanijom. U tom pogledu naša zemlja je pružila nesumnjiv primer širokogrudnosti i tolerantnosti. Ali, albanska propaganda danas otvoreno proklamuje teritorijalne pretenzije prema delovima Jugoslavije i u toj težnji ne zazire od destrukcije celokupnog ustavnog uređenja naše zemlje, njenog istorijskog i realnog federativnog uređenja. Naravno, naše ustavno uređenje nije zavisilo i ne zavisi od Albanije. Ali to što Albanija u evropskoj stvarnosti podstiče promenu granice i hoće da se teritorijalno širi, otvara pitanje: da li je u tome sama, odnosno da li računa na neku spoljnu podršku? Za nas je to pitanje od neobilazne važnosti, a i svaka druga zemlja prema kojoj sused postavlja teritorijalne zahteve bezuslovno će ga razmatrati. Jer, u Evropi danas niko razuman ne može zamisliti da se granice mogu menjati na drugi način, osim ratom. Dugotrajna izolovanost Albanije od sveta navodi na misao da ona nije ni mogla izgraditi valjana merila o međunarodnim odnosima i da sebi dopušta samovolju koja je izraz zanemarivanja međunarodnih normi ponašanja. O tome govori i činjenica da NSR Albanija jedina u

Evropi nije potpisnik helsinškog dokumenta KEBS-a kojom je potvrđen princip nenarušivosti granica u Evropi.

Povodom događaja na Kosovu došao je do punog izraza stav Saveza komunista o našoj odbrambenoj snazi koja se zasniva na društveno-ekonomskoj i političkoj stabilnosti, koju gradimo razvojem socijalističkog samoupravljanja i nacionalne ravnopravnosti, na opštenarodnoj odbrani i društvenoj samozaštiti i spoljnoj politici nesvrstanosti. Naš sistem opštenarodne odbrane i društvene samozaštite izvire iz političkog i društvenog sistema socijalističkog samoupravljanja. Njegov je koren duboko usađen u narodnooslobodilačkom ratu i revoluciji. U kritičkom razmatranju kako je taj sistem funkcionisao u suzbijanju nacionalističkih demonstracija na Kosovu, utvrđeno je da je samo delimično odgovorio svojim obavezama i da nije bio dovoljno razvijen. Uzroka ima više. Jedan je od najvažnijih taj što je zastoj u razvoju samoupravljanja nepovoljno uticao na razvoj, organizaciju i čvrstinu sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite na Kosovu. To se najbolje videlo na univerzitetu i u srednjim školama, gde omladina nije bila pripremljena da se suprotstavi neprijateljskim akcijama. Nije bila pripremljena ni politički, ni moralno ni organizaciono. Samo tako se može objasniti to što je relativno malobrojnim, ali militantnim i agresivnim grupama među studentima i đacima pošlo za rukom da u demonstracijama okupe dosta mladih ljudi. Drugi je u tome što je sistem opštenarodne odbrane i društvene samozaštite na Kosovu izgrađivan donekle autarhično, dakle bez nužne povezanosti sa celinom. Zbog toga on nije bio dovoljno otporan prema neprijateljskoj propagandi a ni prema drugim oblicima neprijateljskog delovanja.

Ali, uprkos subjektivnim slabostima u sistemu opštenarodne odbrane i društvene samozaštite na Kosovu, slabostima kojima se neprijatelj koristio koliko je mogao, naš sistem opštenarodne odbrane i društvene samozaštite u celini dokazao je sposobnost da izađe nakraj s neprijateljskim snagama. Taj sistem se odlikuje čvršćim jedinstvom nego što je neprijatelj pretpostavljao. Neprijateljska kontrarevolucionarna akcija na Kosovu naišla je najpre na jedinstvenu političku osudu u celoj zemlji i na rešenost da se obuzda i suzbije svim neophodnim sredstvima. Kod toga je najvažnije potvrđivanje suštinskog načela Ustava i koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, prema kome je ugrožavanje ma kog dela naše zemlje isto što i ugrožavanje njene nezavisnosti, suvereniteta, teritorijalne celokupnosti i ustanvog uređenja u celini. Oko toga u nas nema dvoumljenja, a ni bilo koji neprijatelj ne bi trebalo da polaže nadu da se u tom pogledu može nešto promeniti.

Nepopravljiva je slabost svakog nacionalizma u socijalističkoj Jugoslaviji što je unapred osuđen na izolaciju. Izolacija nacionalizma, to je zakonito reagovanje našeg zajedništva od suštinskog odbrambenog značaja. Jer, to što nacionalizam može samo da podstakne drugi nacionalizam, ne može a da ne mobilise naše zajedništvo da odlučno i nepomirljivo udari po svakom nacionalizmu. Na tom ispitu su pali fašistički okupatori u NOR-u, a neće bolje proći niko ko se zanosi mišlju da može steći korist time što će pokušati da zavadi naše narode i narodnosti.

Događaji na Kosovu pokazali su da unutrašnje neprijateljske i kontrarevolucionarne snage bezuslovno traže oslonac i podršku spolja i da im naši spoljni neprijatelji to ne uskraćuju. Sprega unutrašnjih neprijateljskih snaga na Kosovu s neprijateljskim akcijama NSR Albanije prema našoj zemlji vidljiva je golim okom. To potvrđuju iste parole, isti cilj i smisao neprijateljskog delovanja. Zbog toga ne može biti ograničenja i uslovljavanja u merama odbrane i društvene samozaštite koje preduzimamo. O tome su zauzeli jedinstven politički stav rukovodeći organi Saveza komunista Kosova, Srbije i Jugoslavije, a ustavni organi nadležni da odlučuju o upotrebi snaga odbrane, bezbednosti i samozaštite naredili su neophodne mere na osnovi ustavnih ovlašćenja.

Naš sistem opštenarodne odbrane i društvene samozaštite dejstvovao je u suzbijanju neprijateljskih akcija svojim svestranim mogućnostima. U prvom planu je indejno-politička akcija usmerena na razobličavanje neprijateljske propagande i dezinformacije kojima su zavedeni mnogi učesnici u demonstracijama. Sastavni deo te akcije čini afirmacija tekovina socijalističkog samoupravljanja i, posebno, bratstva, jedinstva i ravnopravnosti naroda i narodnosti, tekovina koje čine nerazrušivi temelj našeg Ustavnog uređenja.

Ta i takva usmerenost našeg sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite zasniva se na političkom raspoloženju radnih ljudi albanske narodnosti na Kosovu, koji su uvideli da neprijateljske akcije nanose najveću štetu njima samima, da dovode u pitanje njihovo istorijsko opredeljenje iz NOR, pre svega zajedništvo sa Srbima i Crnogorcima, i svim narodima i narodnostima Jugoslavije, i sve vrednosti koje su stekli u socijalističkoj samoupravnoj izgradnji. Ona je izraz poverenja prema Albancima na Kosovu, Savezu komunista Kosova, kao vodećoj idejno-političkoj snazi, prema radničkoj klasi i radnim ljudima koji su nosioci socijalističke samoupravne izgradnje. Proteklo vreme pokazalo je da u Savezu komunista i društveno-političkim organizacijama, u samoupravnim i državnim organima, među radnim ljudima i u redovima inteligencije albanske

narodnosti, ima velik broj aktivista i odlučnih boraca za odbranu socijalističkog samoupravljanja, bratstva, jedinstva i ravnopravnosti naroda i narodnosti. Oni su nosioci procesa diferencijacije koja vodi izolaciji neprijateljskih elemenata, a ne ostavlja prostor za kolebanje i pasivnost. Naš sistem opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, ne oslanja se, na grubu silu. Borba na idejnom i političkom polju biće dugotrajna i sistematska. Ona treba da razotkrije suštinu nacionalizma, njegovo neistorijsko vraćanje prošlosti. A to neistorijsko vraćanje prošlosti, prevaziđenom stupnju razvoja, nije ništa drugo do otpor samoupravljanju i zajedništvu ravnopravnih, odbijanje da se o društvenim problemima raspravlja i da se oni rešavaju demokratskim samoupravljačkim metodima i sredstvima.

Ali u suzbijanju neprijateljskih nasilnih akcija, kojima su ugrožavani životi i bezbednost građana, društvena svojina i imovina ljudi, naš sistem opštenarodne odbrane i društvene samozaštite primenio je i zakonita sredstva prinude. I u tom pogledu nema i ne može biti dvoumljenja. Svako ko u našoj zemlji pokuša da nasiljem menja ustavno uređenje, da uzurpira samoupravna prava i slobode građana, ravnopravnost naroda i narodnosti biće obuzdan revolucionarnom snagom našeg sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Ta snaga je moćna i sveobuhvatna, sposobna da obezbedi mir i sigurnost ljudi, sve uslove za njihov stvaralački rad i da zaštiti sva materijalna dobra i prirodne izvore. Još više od toga ona je sposobna da obuzda i odbije svaki napad spolja bilo u formi specijalnog rata, bilo kao otvorenu agresiju.

Na suzbijanju neprijateljskih demonstracija albanskih nacionalista i iredentista energično su se angažovali organi i službe bezbednosti i jedinice milicije iz Saveznog sekretarijata unutrašnjih poslova, socijalističkih republika i socijalističkih autonomnih pokrajina. U izvršavanju Odluke Predsedništva SFRJ oni su pokazali političku doslednost, odlučnost i strpljivost, požrtvovanje i disciplinu koji odgovaraju prirodi političkog sistema socijalističkog samoupravljanja.

Jedinice Jugoslovenske narodne armije upotrebljene su za obezbeđenje važnih društvenih objekata. Starešine i vojnici izvršili su svoje zadatke tačno i potpuno s odgovornošću koja je prožeta visokom idejno-političkom svešću i čvrstom vojnom disciplinom. U njihovom držanju i ponašanju ogledala se nepokolebiva privrženost bratstvu i jedinstvu i socijalističkom samoupravljanju i njihova nesavitljiva rešenost da bezuslovno zaštite nezavisnost i integritet SFRJ.

Starešine i vojnici JNA su i u ovoj prilici pokazali da su dosledni Titovom načelu prema kome je naša armija — armija bratstva i jedinstva, prisno povezana sa svim našim narodima i narodnostima, i takođe idejno-politička snaga koja svestrano učestvuje u društvenom životu zemlje. U skladu s tim oni i sada učestvuju u političkoj i idejnoj akciji koju vodi Savez komunista Kosova zajedno s radničkom klasom i radnim ljudima. Cilj te akcije Saveza komunista Kosova je da se ubrza proces diferencijacije, tačnije rečeno da se osujeti nacionalističko i iredentističko delovanje, da se razobliči neprijateljska propaganda, da se obnovi i ojačaju bratstvo i jedinstvo, ravnopravnost i poverenje naroda i narodnosti. U isto vreme, ona vodi organizovanim naporima za veću proizvodnju i disciplinovaniji rad, većoj brizi za društvenu svojinu i razvoj socijalističkih samoupravnih odnosa. Uporedno rešavanje društveno-ekonomskih i idejno-političkih zadataka najpouzdaniji je put i način za suzbijanje neprijateljske kontrarevolucionarne aktivnosti.

Na svim tim zadacima starešine i vojnici biće zajedno s radničkom klasom, radnim ljudima i građanima Kosova. Idejno-politički i vaspitni rad u jedinicama JNA i neposredna praktična aktivnost komunista i svih starešina i vojnika proističu iz obaveza koje zahteva konkretna situacija. U tom okviru poseban je zadatak idejno-politički i vaspitni rad s vojnicima albanske narodnosti, sa više hiljada mladih ljudi koji su pre služenja vojnog roka u Armiji takođe bili izloženi propagandom uticaju nacionalista i iredentista. Organizacija Saveza komunista u JNA i omladinska organizacija, komande i njihovi politički organi, vojni kolektivi raspolažu obimnim iskustvom u idejno-političkom i vaspitnom delovanju. Ono što se od njih traži u ovom trenutku, to je sistematski i strpljiv rad na otklanjanju zablude i na razotrkivanju pravog, neprijateljskog i kontrarevolucionarnog sadržaja nacionalističke i iredentističke propagande. Razume se, kod toga je najvažnije negovanje bratstva i jedinstva i drugarskih odnosa i uzajamnog uvažavanja i poverenja među starešinama i vojnicima svih naroda i narodnosti.

Pri tome, isto je tako važna vrhunska organizovanost vojnog života i obuke i sveobuhvatna budnost prema svakom obliku neprijateljske aktivnosti kako u narodu, tako i prema Armiji. Nepobojna budnost i visok stepen borbene gotovosti i efikasnosti — to je najsigurnija brana protiv neprijateljskih namera i akcija.

Ali to što smo aktivirali sistem opštenarodne odbrane i društvene samozaštite za očuvanje našeg ustavnog uređenja, u srazmeri sa obimom neprijateljske kontrarevolucionarne akcije, niukoliko nije izmenilo naše trajno i neizmenljivo revolucionarno opredelje-

nje u pravcu daljeg razvoja samoupravljanja i ravnopravnosti naroda i narodnosti. Neprijatelji samoupravljanja i nacionalisti svih boja, koji su događaje na Kosovu pokušali da iskoriste za svoje svrhe, i da preporučuju birokratski etatizam umesto samoupravljanja, unitarizam ili separatizam umesto zajedništva ravnopravnih, naišli su na odlučno suprotstavljanje kao i albanski nacionalisti i iredentisti. Socijalističko samoupravljanje će i protiv njih pokrenuti svoj sistem opštenarodne odbrane i samozaštite. A taj sistem crpe i umnožava svoju snagu upravo razvojem socijalističkog samoupravljanja, jačanjem uloge radnih ljudi i njihovim odlučivanjem u svim oblastima društvenog života. Mi, dakle, nećemo braniti samoupravljanje njegovim ograničenjem. Naprotiv, naša je snaga i naše jedinstvo u tome što proširujemo prostor samoupravljanja, ograničavajući i potiskujući etatizam i birokratsko-tehnokratske odnose gde god se oni inercijom održavaju. Slično tome, albanski nacionalizam i iredentizam na Kosovu, koji je naneo udarac bratstvu i jedinstvu naših naroda i narodnosti, savladivaćemo jačanjem poverenja i ravnopravnosti, uzajamne solidarnosti i zajedništva. Socijalističko samoupravljanje je i u tom pogledu nezamenljiv činilac bratstva i jedinstva, budući da upravo ono čini radničku klasu i radne ljude stvarnim nosiocima ravnopravnosti naroda i narodnosti, ne propuštajući tu ulogu nikakvim reprezentantima. Iako je u nacionalističke i iredentističke demonstracije na Kosovu bio uvučen i manji deo radnika, radnička klasa je pružila najtvrdi otpor albanskom nacionalizmu i iredentizmu. Ona se najodlučnije suprotstavila rušilačkim napadima demonstiranata na društvenu svojinu i nacionalističkim pritiscima na radnike drugih naroda i narodnosti. Razume se, odlučujuća uloga radničke klase u ostvarivanju politike Saveza komunista o međunacionalnim odnosima može doći do punog izraza samo utoliko ukoliko će ona istu takvu ulogu zadobijati u odlučivanju o proizvodnji i dohotku, o udruživanju i slobodnoj razmeni rada, o celokupnoj reprodukciji društvenog života. To je i stvarni uslov za stabilizaciju privrede u sadašnjim uslovima i okolnostima, za rešavanje nagomilanih ekonomskih problema koji se tiču veće produktivnosti, bolje organizacije rada, usmerenog obrazovanja i zapošljavanja mladih, izvoza i drugog. Te zadatke nije lako rešiti, ali se oni mogu rešiti jedino tako što će u tome udruženi radnici i radni ljudi imati glavnu reč. Njihova reč i misao, osećanje i raspoloženje, moraju imati preovlađujući uticaj ne samo u organizacijama udruženog rada i samoupravnim zajednicama, nego i u celokupnom političkom sistemu socijalističkog samoupravljanja, u Savezu komunista i društveno-političkim organizacijama, u svim delegatskim

skupštinama. Razvoj socijalističkog samoupravljanja na Kosovu, kao i u Jugoslaviji u celini, bezuslovna je pretpostavka za izgradnju i uspešno funkcionisanje sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Samo tako taj sistem može dobiti sveobuhvatnu snagu i rasprostiranje, samo tako će se u njemu potpuno iskazati odlučnost i nepokolebivost radničke klase i radnih ljudi da brane i štite tekovine NOR i revolucije i vrednosti socijalističkog samoupravljanja. U tome je najdublji smisao Titovih reči kojima odbranu i razvoj tekovina revolucije označava kao jedinstvenu borbu.